

AKATALPA

Mart 2007 - Sayı 87

Aylık Edebiyat Dergisi

ISSN 1305 - 7685

ŞİİR YILLIĞI FURYASINI BİR ANLAMLANDIRMA DENEMESİ

Ramis DARA

Türkiye’de şiir kadar sapla samanın iç içe girdiği bir alan ve bu ortamın yaratıcıları kadar sorunlu bir zümre yok sanıyorum. Söyler misiniz, hangi alanda, bu kadar yıllık değerlendirme kitabı-kitapçığı yayımlanıyor?

Şiirin etkisinden, gücünden diyeceksiniz. Değil; böyle olsa, yıllıkçıların birkaçı olsun aynı zamanda şiir yazmayan birileri olurdu.

Tabii bu sonuçta, şiirin sanat türü olarak kendisini edebiyattan ayırması, sanatın da zaten eskisi kadar hayata müdahil olamamasının etkileri de rol oynamıyor değil.

Böylece, yaptığı işi, kendisi de fazla bir şeye benzetemeyen, değerli bulmayan, toplumun zaten bir şeye benzetemediği bu insanların arasında müthiş bir gerilim doğuyor. Bir değer arama, anlamlandırma paniği patlıyor. İmkânını bulan sazı kapıyor ve bildiği, duyduğu türkülere benzer türküleri bir araya topluyor. Bu karma ezgiler toplamını yılın albümü diye sözde piyasaya sürüyor.

Gönlünde pop-starlık aslanı yatan türküçüler merakla atılıyorlar albümün üzerine, acaba benden parça alınmış mı diye.

Karma albümde parçası bulunanların bir bölümü, özellikle yeni başlayanlar bir defalığına seviniyor, eskilerin bir bölümü niye bu albümde sadece ben yokum diye içten içe kızıyor, bir bölümü bir albümde bu kadar parça fazla değil mi diyor, bir bölümü şununla bununla yan yana olduğu için adının değersizleştirildiğini düşünüyor, albümde adını göremeyenlerse kendilerini bir süreliğine yerle bir olmuş, varlıklarına kastedilmiş gibi hissediyor.

Ancak 12 ay dediğin nedir ki, çabucak geçer. 13. ay nasılsa yeni albümler sökün eder, bunlarda yer almaya çalışılır. Zaten karma albüm hazırlayıcılarının sayıları da yıldan yıla artmıyor, kıdemlileri de gelen tepkilere göre seçimlerine yeni ince ayarlar çekmiyorlar mı! →

Ömer Aksay, Yusuf Alper, Şevket Apalak, Yılmaz Arslan, Süreyya Barutçu, Bahri Çokkardeş, Ramis Dara, Nuri Demirci, Hasan Efe, Gültekin Emre, Cihan Oğuz, Ahmet Özer, Ali Püsküllüoğlu, Mehmet Mümtaz Tuzcu, İhsan Üren.

İhsan ÜREN

COĞRAFYAN

Nasıl bir iklimdir coğrafyan
karmakarmaşık eder beni,
belaya bulaşık yaşarım.

Sokağına sapınca
sapıtıyorum;
boyunu gezindim gün boyu,
gittim geldim turladım bacaklarını

Ne inanılmazdı gülüşlerin;
gülüşlerinden çiçekler kopardım,
derledim vazoları,
derledim kendimi;
dağıttın çünkü beni...

Çamur deryası, tropik ormanlar, yılan çıyanlar...
yakılıp yıkılmış umutlar,
tropik fırtınalar,
çıplak kalmış arzular,
çatlamış dudaklar.

Nasıl sarıp sarmalarım tutuşmuş özlemleri?
Kim olur bana kefil?

Kime sorsam?
Değişik enlem boylam tarifin.
Nerelere gitsem, kendime dönüyorum;
ne karışıkmiş coğrafyan!

VE UMUT PAYI

Gerçek şairlerse, bütün gerçek sanatçılar, düşünürler, bilim insanları gibi burada yansıtılan ortamlarla ilişkisiz, doğanın ve evrenin küçük bir parçası olmanın bilinci ve erinciyle varolmanın kısacık şarkısına katılıyor, ona tozun tozun bir katkı sağlayıp sağlayamadıklarının hesabını bile yapmadan...

* Değerli şair arkadaşımız Adnan Satıcı'nın zamansız kaybından duyduğumuz üzüntüyü sevenleriyle paylaşıyoruz. – Akatalpa

Cihan OĞUZ

Mehmet Mümtaz TUZCU

Şair, şiirin hep bir adım gerisinden gelir. “*Yaratıcılık*” faktörü ne derece rol oynarsa oynasın, şairin şiir karşısındaki durumu budur. Şiir kaçır, şair kovalar. “*Esin perisi*”nin çekiciliği bir yana, bunda, şiirin *özgül* varlığı da önem taşır. Şiir, tek başına, şairine meydan okuyacak kadar *özerttir*. Onu pespaye olmaktan uzaklaştıran ve kimliğine *yegânelik* sağlayan özellik de buradan kaynaklanır.

Şiirin, bizzat yaratıcısı şairi izinden sürüklemesinin temel nedeni ise, dizelerle bütünlenen organizmasının, yazma eylemi tamamlandıktan sonra *özgür bir ruha* kavuşması gerçeğidir. Bu öyle bir *haledir* ki, “*benim*” diyen şairi bile karşısında sus pus eder.

Şiirini tamamladıktan sonra, bir daha ona eskisi gibi babalık / analık yapamayacak olan zavallı şair, çocuğunu yetimler yurduna terk etmek zorunda kalmış bir varlık olarak, ortada çırılçıplak kalır. Ta ki bir başka şiire *tanrılık* yapana kadar. Ama o şiir de bir süre sonra elinden kayacak, edebiyat âleminin sonsuz yargısına yelken açacaktır.

Şair, ne kadar yırtınırsa yırtınsın, şiirine hükmedememenin o dayanılmaz azabını ölüncüye dek duyacaktır. Nasıl hükümsün ki? Dizelerle oluşturduğu o büyülü dünya, *tek başına* hiçbir anlam ifade etmeyen etten kemikten şaire üstün gelmeyecek de, ne olacak?

Şair, *cismen* yaratıp *ruhen* ortağı olduğu şiirsel serüvende, her şeye rağmen hep arka planda kalmaya mahkumdur. Evet, kürsüye çıkıp okuduğu zaman şiire can veren, dizeleri gökyüzüne savuran ve kalplere nakşeden, şairdir. Ama bunu iyi bir tiyatro sanatçısı da başarabilir. Önemli olan, şairin şiirine sahip çıkması değil, onu *aşmasıdır*. Zaten şairi şiir karşısında ikinci plana iten gerçeklik de budur. Her yazdığı bir öncekini geride bırakacak, tekrara düşmeyecek, benzer sözleri / metaforları / imgeleri kullanmayacaktır. Bu *zorunluluk* bile, tek başına, şairin yenilgisinin göstergesidir. Şiirin özerkliği, şairine kafa tutan bambaşka bir dünyanın adıdır. Şair, istediği kadar “*Onları ben yazdım, onlar benim eserim*” desin, ak kâğıda bir kez düşen dizeler, artık bütün edebiyat âleminin dilidir.

Tüm bu vargılarına, tam da bu konuda bir yazı kaleme almak üzereyken, son kitaplarında benzer görüşlerine rastladığım Güven Turan ile Ahmet Güntan’ın *buluşları* temel oluşturdu. Güven Turan, “*Şiirleri, şairlerinden kurtarmak gerek*”, Ahmet Güntan da “*Şair, şiirinden büyük değildir*” şeklindeki belirlemeleriyle, düşüncelerimi destekledi.

Peki, şairin bu serüvenindeki *rolü* ne? Çok şematik bir bakış açısıyla soracak olursak, şair sadece *taşıyıcı* anne / baba mı? Elbette hayır. Ama ömrünce yüzlerce şiire imza atan şairin, bu dizelerin hepsine birden *aynı ölçüde* değer vermesi beklenemez. Tam da bu noktada, “*Şairin hayatı, tüm şiirlerinin bir toplamıdır*” gibi beylik bir önermede bulunmak da yakışık almaz. O, şairin serüvenini semantik açıdan değil, sosyolojik açıdan ele alacak araştırmacıların işi.

Her bir şiir, şairin kalbinden fırlayıp sonsuzluğa kucak açmış, orada kendi özgün dünyasını oluşturmuş, okurla merhabalaşmıştır. Bu sürece müdahale etmek şairin harcı değildir. Okur, beher şiirle, tıpkı hayatına açılan fal gibi ayrı ayrı yaklaşımda bulunur. Kimisinde aşkın kırılğan atmosferine rastlar hüzünlenir, kimisinde bir öfkenin derinlerinde vurgun yer bir başına kalakalır, kimisinde de masalsi bir dünyanın ormanlarında kaybolup ütopyasına gem vurur.

Ama hep, sarıldığı o şiirin hasletleriyle yön verir kalbine. O çizgiye karışmak da şairin haddi değildir. Şiir, tıpkı denizinden ayrılan bir ırmak gibi, dilediği dağa vurur kendini.

Gırtlığı mı tıkanıyor dinleyenleri görürse? Ya da gözler görünürse ses telleri kopuyor.

Sımsıkı yumulmuş gözler; çevreleri kırış kırış, çirkin, bakışsımsız, iki acayip leke.

Yamulttuğu ağız; gökçül nefesi koruyup yaymaya değil, yırtıp bitirmeye burkulup duruyor sanki.

Grotesk bir can çekişme öykünmesiyle izleyenleri kırıp geçirmeyi umup da kendini paralayan, başarısız bir sirk görevlisini de düşündürüyor hemencecik bu hali.

Büyüleyen, esriten o harikulade ses, bu berbat surattan çıkıp geliyor işte.

Ses kaydı için girilen bir oda değil burası, bir konser salonu! Sayısız mikrofon bu eşsiz sesi evreniklim rüzgârlayıp, kalpleri hazla yorarken, dört kamera mangası da çiçekpatlağı resmi sonsuzluğa yazıyor.

*

Keskin zekâ, ökelik... yaşam gibi keskin kılar Yazı’yı; diriltir, diri tutar. Ne ki, yerini tutmaz görmüş geçirmişliğinin. Tanıklık, biriktirmişlik –hele hele romanda– her vakit önündedir dehannın.

*

Soygun yorgunları, ödül bekleyen dolandırıcılar hep O’nun peşindeler. Bir alçak, göğsüne bir madalya takılsın, adına tören düzenlensin düşüne düşüyse eğer, gidip O’nu buluyor.

*

İçtenliksiz yapılamayan bir iş yapıyor elbette Yazar; ama sonra kendini pazarlarken, överken, yalan denizlerinde boğulup gidiyor. Her gece omuz çantalarıyla, küfürlerle girilip çıkılan meyhaneler de, dev çatlağı, aslında işlevi çatlatmak olan ateş suyuyla sıvamayı üstlenmekte.

*

Çıkar çetelerinin kuş beyinli kurnazlarından ya da iri çamlar deviren sinsilerinden biriyle ille de barış yapmamı istiyorsa, “Büyükük sende kalsın!..” diyerek dolandırmaya kalkardı beni.

“Bundan böyle hep küçükük bende kalacak!..” diye kestirerek yöntem değiştirttim O’na.

Şair, o zavallı yaratıcı ise, elinden uçup gitmiş dizelerin kim bilir hangi yürekte vuku bulan ışıltısına mı yansın, kitapta ve hukukta alamet-i farikasını kendi imzasına tutsak o gerçekliği mi sorgulasın? Nafîle. Şiir, hiç kimseden icazet almadan ve duruşundan ödün vermeden, usulca çizer yolunu. Tıpkı, yuvaya bırakılmış gayri meşru bir çocuğun kendi kimliğini ve kişiliğini bulup “*büyük adam*” olması gibi. *Biyolojik baba* bellidir: Şair. Ama ya ondan kopup yeni bir dünyaya, toplumsal hayata kucak açan şiir?

Bu gerçeğin şairi kudurtması işten bile değildir. Öyle ya, kendi kaleminizle, kendi beyninizle, kendi yüreğinizle ve kendi hayallerinizle oluşturduğunuz, yarattığınız o güzelim şiirler, bir daha dönmemesine sizden uzaklaşacak, ne idüğü belirsiz okurun belki de katran zifiri dünyasıyla koklaşacaktır.

Tahammül edebilmek zor gibi görünüyor. Ama başka çaresi de yok. Ya bir daha asla elinize kalem almayacaksınız ya da şiirinizin uzaklaşıp giden ayak izlerine ağıt büyüteceksiniz.

Bu da, şiirin şairine attığı en büyük çalımdır.

ÇİÇEKÇİ

Dikine tıraşın vızıltısı bize uzak abecim
Asma sakalım yok, ustura gezdirmem üstümde
Bildim, şimendiferi raya sokmak cümlelerin derdi
Bildim de fis geçmedim sesime

Rafadanlar şaha kaldırmış damarını
Lehim için koşarlar mazgal peşinde
Karıştıracak arşiv arar çöpü kırılmış tohumluklar
Bildim mi bildim; böyle düz nefes edilir kürre

Mırmırından pırpırına, abecim
Plağı bozulanlara nağmeli bohça
Kontrol kalemi ışyanlara çifte ağızlı piriz
Kiremit aktaranlara dam, tığı kabarmışlara dantel
Kuma bellemiştir beni küpüne sıçan düşürenler

Bu seranın tekerleği böyle döner abecim
Sera dediğin, tamir atölyesi, pansuman makinesi
Sera dediğin kırmızı feneri yanık tıngırtı tezgâhi
Böyle bilmişler de, yenge olmadan önce
Post sermişler şeriat evine
Keçeyi suya salmış zekeriya çelebiler

Ben kira toplayıcıyım, abecim
Verime aç toprağa suyu şişmiş bir hortum
Meşebükelerin dibine bir sap menekşe
Kitabın açıldığı yere hazır cümle bulurum
Bildim de bunu, kırdım camlarımı
Esnaf durdum elin sermayesine

ŞEHİRDE SİYAH SAATLER

kendinden kaçmayı unutmuş bu şehirde
fiilsiz efkâr, habsiz yas, kibir dolu bir yazdım
sulara yazdım da bu hüznü, ateşlere tuttuğum kalbimle
akşamına küsen nergistim ben, kendime hep ayazdım

bir çocuğun hüznüyle uğurladık kar yağın günleri
geceyi avuçlarımızda ateşböceği gibi ısıtıp
sabaha gömdük çıkışsız kentlerde masumiyeti
sakladım dilimi ağulu şiirlerde, dil hırçın bir kediydi
[bende

orada bulduk taşların bağırın haysiyetini
kendimizi vura vura parçaladık amyanttan kederlerimizi
kentten göçmeyi unutan kuş yalnızlığında bulup ölümü
su gibi öptük annelerimizin ve aşkın görmeyen gözlerini

şimdi ayna tutar ölüm karanfil kokan saatlere
bilsem neye yarar öleceğim günü
bir şiir daha yazarım en fazla ve buruşur ruh
unutulmuş yüzüm rehin bırakılmış bir ayna gibi kalır
[sizde!

YENİ OYUNCAK

Dipsiz bir çukurda çırpınan ay
Hüzünle yüzünü saklamış
Derin bir yarıktan ruhunu arayan
Acı bir hüsrarla kalakalmış

Ne zaman güneye baksam acımak
Kuzeye baksam öfke şadırvan
Sen elleri bağrında çocuk
Hangi yüzle nerelerden kaydırak

Bu sonsuz cenderede ruhunu bırak
Aksın sonsuz denizlere dağlardan
Irmaklardan çaylardan durmadan
Nereye dönsen yayan yapıldak

On binlerin döndüğü o savaşta
Ruhunu mu bulmuştun yıllar öncede
Hangi dönüş ben orda hangi yenilgi
Öyle bir yenilgi ki yengi oyuncak

GÜNÜN ORTASINDA

gündüzü dumanlı serçe
gökyüzünden bir tutam mavi
kalp atışı/bahar rüzgârı
tren sesi ve çocuk çığılığıyla
çarptı penceremize.

binlerce düşü savurdu günün ortasına
kimbilir hangi denizden dalga sesi
kırlardan buğday esintisidir
iki buğulu gözde taşınan.

YAŞIMIZIN ORTA YERİNDE
BİR UÇURUMDUR HAYAT

bana akarsuyu ezberleten
yüzümü yeşil yağmurlarla buluşturan
bütün köprüler mayınlıdır
yaşadıklarımız yalnızlığın geçidine akıyor
nice ağıtların tuzağı kurulurken sesimize
bir dinamit olup ateşleniyor sözlerimiz.

SUÇ DİYE TAŞIDIĞIMIZ
KENDİ AĞIRLIĞIMIZDIR

art arda nice hayatlardır ardımızda akan
düşlerimize savruluyor ışıltılı tozları karların
yitirilmiş gökyüzünden bize kalandır
çocukluğumuz
masaldır gül kokulu soluğunda uyuduğumuz.

ŞİİR KIRLANGICI – II

Süreyya BARUTÇU

1- Güncel tartışmalar

Şubat ayı içerisinde tartışılan konuların başında Kültür Bakanlığı'nın "hazırlattığı" 100 Şair-100 Şiir adlı seçkinin hazırlanış yöntemi geliyordu. Bu tartışmaya ilişkin olarak *Radikal* gazetesinde küçük bir soruşturma yapıldı ve ortaya çıktı ki şiirleri seçilen şairler bile böyle bir çalışmadan haberdar değiller! Metin Celâl'in *Cumhuriyet Kitap*'taki yazısı ise doyurucu açıklamalar yapıyor ve bizce yanıtlanması çok da kolay olmayan, haksızlıkları ve metotsuzlukları açığa vuran sorular gündeme getiriyordu. Anlaşılan, şairi-yazarı koruması, onların haklarını sonuna kadar savunması gereken bakanlık, şairlere hiç haber vermeden böyle bir kitap yapmış ve basımını da bir yayınevine sipariş etmiş. Şu anda görünen o. Biz, kitabı henüz görmedik ama söylenenler doğruysa görmeye pek de gerek olmadığını düşünüyoruz. Türk şiirinin yüz yılının yüz şairden birer şiir seçilerek temsil edilebilmesi mümkün değildir. Galiba, bir şairi tek şiirinin temsil edeceği düşüncesi, edebiyat dersinden geçebilmek için şiir ezberleyen lise öğrencilerinin gözüyle şiire bakmak gibi bir nedenden kaynaklanıyor. Dıranas demek "Serenat" demek midir, "Olvido" demek midir, "Fahiye Abla" demek midir? Ya Attilâ İlhan? "Sisler Bulvarı"nı, "Ben Sana Mecburum"dan, "Yorgun Serüvenci"yi "Üçüncü Şahsın Şiiri"nden nasıl ayırabilirsiniz? Asıl komik olan da, Çetin Altan'ın deyişle "Türk'e Türk şiiri propagandası yapılması" gibi bir durumun varlığıdır! Eğer gerçekten de, bakanlık açıklamasında ileri sürüldüğü gibi, Türk şiirinin dışa açılması amaçlanıyor idiyse bu şiirlerin İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Yunanca, Macarca, Çince vs. çevirilerinin de kitapta yer alması gerekmez miydi? Demek ki ortada ciddi bir proje yok, ciddiyetten fersah fersah uzak bir iş var.

Geçen haftalarda en çok konuşulan konulardan biri yıllıklardı. Bununla birlikte bu tartışmalar belli bir zemine oturtulmadığından ortalık toz duman oldu ama ortaya ciddi görüşler koyulmadı, daha çok internet ortamında tartışıldı yıllıklar. Bu tartışmaya önümüzdeki ay geniş biçimde değinmeyi istiyoruz. Belki bu arada eleştiriler, söyleşiler de yayınlanır dergilerde. Aslında bu konuda epeyce eleştiri, tartışma malzemesi birikti ama bunların biraz daha şekillenmesini beklemek gereği var sanki. *Şiir Defteri*'nin henüz yayımlanmamış olması da yıllıkların sacayaklarından birinin eksik olması sonucunu doğuruyor şimdilik.

Yazımızın ilk bölümünde biliyorsunuz, tartışmalardan bahsediyoruz, dergilere sonraki bölümde yer veriyoruz. Bununla birlikte, *Patika* dergisinin genç şiire ilişkin çabalarının devam ettiğini gördüğümüzden, Mustafa Ergin Kılıç tarafından hazırlanan "Genç şair, genç şiir yazabiliyor mu?" dosyasından burada söz etmekten kaçınmadık. Dergileri yakından takip edenler hatırlayacaklardır; bu dosyanın ilk bölümü geçen sene yayımlanmıştı. Dosyadaki yazıları toparlamaya, yönlendirmeye yönelik "Genç şair, genç şiir yazabiliyor mu?" sorusu güzel ama kendilerinden yazı istenen genç şairlerin bir kısmının bu soruyu cevaplamaktan kaçındığı söylenebilir. Hatta bazı şairler, genç şiirin karakteristik özelliklerinin farkında değil gibi görünüyor. Kanaatimizce, dosya şairleri içerisinde en cesur yazı Murathan Çarboğa'ya ait. Murathan Çarboğa'nın şu değerlendirmeleri, şiir piyasasını iyi gözlemlediğini ortaya koyuyor, kimin nelerle iştigal etmekte olduğunu farkındalığına ayna tutuyor: "Medya maymunları şiir krallığını ilan eder. Bar entelleri tel çerçeveli gözlükler ardına sığınıp usul usul viski yudumlayarak ithal poetikler üretir ve ertesi gün unuttur her şeyi. Kafe ve kahvehane filozofları pos bıyık, sakal ve boğazlı kazak duyarlılığıyla yetmişli yılları diriltmeye çalışır. İlahiden bozma, cennetten arsa garantili manzumeler dizilir çağdaş tekkelerde." Hani bazı zamanlarda her

şey tıklarında giderken (gittiği sanılırken!), herkes birbiriyle şiir tokalaşmaları, şiir öpüşmeleri gerçekleştirir ve işleri böyle yürütürken biri çıkar da bağıra bağıra kralın çıplak olduğunu söyler ya; işte Çarboğa bunu yapıyor. Kutlamak gerekir genç şairin cesaretini. Yalnız, mesleğimiz gereği yıllardır pozitif bilimlerle (kimya, biyoloji vs.) uğraştığımız ve şiir dünyasında olup bitenleri, şiirde olup bitenleri oradan da bakarak anlamaya çalıştığımız için Çarboğa'ya şunu söylemeyi gerekli görüyoruz: Evet, fiziksel-biyolojik açıdan bakıldığında söyledikleriniz tamamen doğru. Şiir dünyasında somutluk ekseninde olup bitenler konusunda büyük ölçüde haklısınız; ama bu saydıklarınızın yanında şiir yayıncılığını ciddiyetle yürüten yayıncılar, işini sonsuz bir dürüstlikle yapan editörler, iyi şiirin kokusunu şehirler ötesinden alan okuyucular da vardır ve geleceğe kalanlar da ancak bunların yaptıklarıdır! Asıl şiir dünyasını kuranlar bunlardır, ötekiler ayrıktotlarından farksızdır. Boşverin onları, şiire odaklanın, gerçek şiirdir bu gereksizlerin ortadan kalkmasını, ortalığın temizlenmesini sağlayan.

Murathan Çarboğa'nın söyledikleri dosyadaki öteki şairlerin görüşleriyle birlikte (Nigâr Okyay, Onur Zafer Ceylan ve İlker İşgören'e de haksızlık etmemeli; dosya yazısında onların söyledikleri de son derece ilginç, çarpıcı, ciddiyetli ve kapsayıcı) ele alınarak umarız genç şiirin sorunlarının neler olduğu, edebiyat dünyasının genç şairlere nasıl baktığı (daha doğrusu bakıp bakmadığı!) meselesi yeni tartışmalarla açılabilir. *Patika* editörlerine de küçük bir yakınmamız olsun: Derginin kapağında, dosyaya katılan şairlerin hepsinin adı olması gerekmez mi? Dosyaya 12 şair katılmış ama kapağa bunların sadece 6 tanesinin adı yazılmış. Bizce ya hiçbirinin adı yazılmamalı ve sadece dosyanın konusu belirtilmeli ya da dosyaya katılan bütün şairlerin adları sırayla belirtilmeli.

2- Kitaplar ve dergiler

Geçen yılın sonunda sökün eden kitaplarla ilgili yazılar, eleştiriler, söyleşiler yavaş yavaş dergilerde, gazetelerin kitap eklerinde yer almaya başladı. Ne yazık ki belli bir çevrenin içinde olmayan genç şairlerin kitapları yine tanıtılma şansını bulamayacak. Gazete eklerinin editörleri başta olmak üzere edebiyat medyasıyla ilişkileri iyi olanların kitapları hakkında birkaç yazı çıkar ve hatta bunlar peyderpey büyüklü küçüklü *ödüllere* taltif edilirken, belki de şairliği onların çok ilerisinde olan ama piyasa ilişkilerini sağlıklı kuramayan (!) genç şairler gölgede kalacak. Parsayı yeteneksizler toplarken yetenekli ve yaratıcı isimler bir köşede unutulacak. Bu umutsuzluk içinde, yeni umutlar yaratmanın yolu, şiire çalışmak, okumak, değerlendirmek, kendimizi geliştirmektir.

Şimdi kitaplara ve dergilere bakalım biraz:

* *Estetik ve Mücadele Estetiği* - Aydın Şimşek: Günümüzde estetik üzerine yerli imzaların kitaplarından çok, çevirilere rastlıyoruz. Bu bakımdan Aydın Şimşek'in kitabı çeviri olmayıp telif olmasıyla iyi bir örnek oluşturuyor. Şimşek bu kitabında yeni anlam ve arayışlara, burjuvanın sanata bakışına, estetik ve eylemliliğe odaklanıyor ve eğildiği konulara ilişkin geniş çözümlemelere soyunuyor.

* *Beş Duyum* - Mustafa Ergin Kılıç: Şiirleri *Varlık*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kum*, *Şiiri Özlüyorum*, *Budala*, *Mühür*, *Lacivert*, *Hayal* vs. gibi dergilerde görülen şairin yeni kitabı. Kılıç yer yer "çocuk aklı"yla konuşuyor, yer yer "yaralı anlam"lara ulaşıyor, "aşkın çekirdeği"ne iniyor. Kitaptan iki dize: "tanrı ders sonunda sorardı / ne anladığımı hiçbir şeyden"

* *Masal* - Levent Karataş: Küçük ayrıntılardan yola çıkarak geniş duymalara ulaşmaya çalışan şairler var *Masal*'da. Kitabın tamamı okunduğunda bir *masal* duygusu yaratıyor ama aslında katı gerçeklikleri de sayfalara taşıyan Karataş, "böyle misiniz siz / böyle mi birbirinizle / sessiz ve

korkunç / korkunç” diyor.

* *Heyelan* - Fatma N.: Karataş'ın kitabı gibi bu da Yasakmeyve Yayınları arasında çıkmış. 1958 doğumlu Fatma N.'nin kitabı “Mektup Bitti” başlıklı tek şiirden oluşuyor. Bu şiirde şair nesnelere, küçük hayat parçalarına, küçük devinimlere, günün görünümüne odaklanıyor. Şu dizeler sonlardan: “belleği üzerine yemin edebilirim / yağmur kırbaç gibi indiği yüzü unutmayacak”

* *Serpintiler* - Güven Turan: Bir ustanın şiir seçkisi. Toroslu Kitaplığı'nın şairlerden seçmeler dizisinde çıkan kitapta Turan'ın şiir birikiminin örneklerinden bir bölümü *Serpintiler*'de bir araya getirilmiş. Günümüzde haiku yazmaya uğraşanlar Turan'ın yakınına bile yaklaşamazken neden Turan'ın şiirlerini okuyup yalınlığın, doğaya süzülmenin, doğayı kendine süzmenin dersini almazlar: “Kesiliyor yaz / aksiyor / söz uzayınca anısı dokunuşun”

* *Sözcükler*: İlk sayılarında *Adam Sanat*'in yerini dolduracağı izlenimi veren dergide ilk sayılara göre bir düşüş gözleniyor. Hep aynı isimlerin hep belli şeyleri yazması, şairlerin seçiminde ya çok yaşlılara ya da çok gençlere yer verilmesi aradaki kuşağın bağlayıcılığının olmaması *Sözcükler*'in şiir pozisyonunu zayıflatıyor. Her iki uç da havada kalıyor gibi.

* *Deliler Teknesi*: Sonbaharda yayımına son verilen *Kum* ekibinin (Aydm Şimşek önderliğinde) çıkardığı yeni edebiyat dergisi, açılışı Orhan Pamuk'un Nobel konuşmasıyla yapıyor. Bu metnin yaratıcı bir zekânın filizlerini taşıdığına hiç kuşku yok. Fakat, galiba, Orhan Pamuk'a Türkçeyi iyi bilen bir danışman, asistan lazım. Yazıyı meydana getiren yüzlerce cümle içinde bozukluk taşımayan cümle sayısı o kadar az ki! Pamuk'un daha önceki yazdıklarında da benzeri vahim hataların varlığını bilmesek bu yazısındaki (edebiyat ve dil adına) yüz kızartıcı yanlışlıkları yazarın Nobel heyecanına verebilirdik. Bu metni yayımlayanlar, editörlük haklarını kullanarak gerekli düzeltmeleri yapsalar, anlatım bozukluklarını tamir etseler ne iyi olurdu. (Nasılsa İngilizce çevirilerinde bu hatalar onarılacaktır!) Neyse, *Deliler Teknesi*'ne dönelim. “Edebiyat ve Delilik” gibi ilginç bir dosyayla yola çıkan bu derginin *Kum*'dan daha canlı olduğu kesin bir gerçek. Gerçi bu da *Kum* gibi “atölye dergisi” olmanın handikaplarını taşıyor ama bizce daha canlı, daha coşkulu, daha renkli. Umarız bu durum *ilk sayı* olmanın getirdiği bir heyecan değildir ve uzun zaman devam eder. Çiğdem Sezer'in “Sümbülteber”i bu sayının iyi şiirlerinden biri. Susan Sontag'ın günlüklerinden alıntılar vurucu dersler içeriyor. *Deliler Teknesi*'ne gizlice binmiş “Gümüş”te de kapsamlı bir Ahmet Telli dosyası okunmaya değer bir birikim olarak yer almış.

* *Mesele*: Derginin ikinci sayısında sıkı bir Ahmet Oktay söyleşi var. Oktay, postmodernizm konusunda, Orhan Pamuk'un anlayışı konusunda, günümüzdeki edebiyat anlayışı konusunda önemli şeyler söylüyor. Hatta, söylediklerinden bir cümleyi ayın vedasına alma mecburiyeti hissettik! Hele de, “Baudrillard'ın ‘gerçeğin simülasyonu’ dediği, Birinci Körfez Savaşı'nın televizyonlardan naklen yayınlanmasına ‘savaş olmadı’ benzeri sözlerle karşılık vermesi...” şeklindeki soruya, “Ona bakarsan, Baudrillard'ın kendisi bir simülasyon.” deyişi var ki tek başına bu cevap bile bu söyleşinin parıltılarını taşıyor. Bu söyleşi mutlaka okunmalı, kaçırdıysanız eşinize dostunuza başvurup dergiye bulun, deriz.

* *Edebiyat ve Eleştiri*: Sayın Ahmet Yıldız geçen sene sanırım yıllık hazırlama telaşından dergiye biraz ihmal etmişti. Bu yıl dergi, sıkı bir sayıyla başladı. Yıldız'ın Vecihi Timuroğlu'yla yaptığı oylumlu söyleşi hakikaten çok iyi ve kalıcı bir örnek oluşturuyor. Bununla birlikte derginin şiirleri maalesef o kadar “sıkı” değil, acaba şiir seçme işini Yıldız (Ankara'dan olmayan!) bir şaire mi havale etmeli? Yıldız'ın eleştirelliğine, hikâyeciliğine diyecek bir şey yok ama *Edebiyat ve Eleştiri*'de iyi bir şiir seçicisine gereksinim duyuluyor. Önceki yıl dergide “Şairler Deresi” başlığı altında şiir eleştirileri yazan ve yazdıkları ilgiyle okunan Şeref Bilsel'e teklif götürmek Yıldız'a yapacağımız küçük bir öneri olsun...

* *Mühür*: Geçen ay da belirttiğimiz gibi bu derginin “Manifestolar” dosyası ilgi çekici bir birikim meydana getirdi. Geniş bir izlerçevreye ulaşması bakımından ele alındığında 2000'lerde genç şairlerden Bâki Ayhan T.'nin “Soylu Yenilikçi Şiir” manifestosuyla başlayan süreç, Efe Murat-Cem Kurtuluş ikilisinin “Madde Şiir” manifestosuyla, Serkan Engin'in “İmgeci-Toplumcu Şiir” bildirisiyle, Fuat Çiftçi'nin “Bağımlılık-Şiir Manifestosu”yla şekillendi ve *Mühür* de bunları bu dosya ile yeniden tartışma alanına almış oldu. *Mühür*'ün dosyasında çeşitli şairler, yazarlar görüş bildirmiş. Kimisi manifestoların gerekli olmadığını söylüyor, kimisi manifestoları savunuyor, kimisi de araştırmacı tavrıyla tarafsız kalıyor. Dosyada ciddiyetle okunacak yazılar yanında eleştirel ciddiyetten yoksun yazılar da yer alıyor. Savunanlar elbette kendi görüşlerinin arkasında duruyor ama günümüzde manifestolara karşı olan yazarların dergideki yazıları bu yazarların hâlâ 1800'lerin sonlarında veya 1900'lerin başlarında yaşadıklarını, o yılların zihniyetine saplanıp kaldıklarını düşündürüyor. Hatırlatmak gerekir: Yıl 2007! (Sanki yaşlı veya orta yaşlı şairlerimiz “hiçbir şey yapılmaz, gençler hiçbir yeniliğe *kalkışmasınlar*, bizim yazdıklarımızı okumakla yetinsinler” gibi bir düşünce içerisinde.)

* *Hece*: Bu derginin “1980'den Günümüze Şiir” dosyasının ikinci bölümü 122. sayıda (derginin kapağında Ocak 2007 yazıyor ama içerisinde Şubat 2007 tarihi var!) yayımlanmış. Bu dosyanın ilk bölümü ne kadar geniş idiyse bu bölümü o kadar sığ ve yetersiz geldi bize. Özellikle de Hayriye Ünal, Ali Galip Yener, Ali Emre imzalı yazılar son 10-15 yılın şiirini neredeyse yok sayıp belli isimlere indirgemeleriyle *Hece*'nin dosya yayımlama konusundaki ciddiyetine büyük bir gölge düşürmüş oldular. Genel literatüre bakıldığında 1990'lardan günümüze gelen şiiri meydana getirenlerin, bu yazılarda odaklanılan isimler olmadığı, hatta bu isimlerin bazılarının hiçbir çevrede ciddiye alınmadığı söylenebilir. *Hece*, bu sayısını toplatıp yeni bir dosya sayısı yapmalı!

3- Ayın vedaları

1. “(Orhan Pamuk ve Elif Şafak'tan söz ederken) Bunlar ‘orası’yla tamamen bütünleşmiş kişiler. Onlara artık ‘gönüllü müttefik’ demek lazım. Bunu söylemekten de kaçınmamalı. Emperyal kanonun bilerek ya da bilmeyerek gönüllü müttefikleri.” (Ahmet Oktay)

2. “Ben her zaman şunu söyledim gençlere: İyi bir şair ya da yazar olmak istiyorsanız, kendi yazınınızın tüm geçmişini, yazınınızın tarih boyunca ilişki kurduğu yazıların hiç olmazsa iki yüz yıllık geçmişini öğrenmelisiniz. Birikimsiz şair ya da yazar olunmaz.” (Vecihi Timuroğlu)

3. “Yazabilmek için ismimi sevmem gerekli. Yazarın kendisine âşık olması gerekir. Kitapları da iki âşığın buluşmasından ve o şiddetten doğar.” (Susan Sontag)

DUYURU: KARŞILIKLI DERGI YOLLANMASI

Ticaret amacıyla çıkmayan edebiyat ve şiir dergilerinin her yeni sayısından karşılıklı yollanması hoş bir dayanışma örneği, bir gelenek, biraz da gerekliliktir. Böylece en kısa yoldan birbirimizi görmüş, okumuş oluyoruz. Bundan böyle, postayla posta kutusu (R. Dara); kargoyla yönetim yeri adresimize (M. Elal); bu iki adresten birine gönderilmeyen dergilere, dergimizi ulaştıramayacağımızın haberini veriyor; sevgiler, saygılar sunuyoruz. – *Akatalpa*

Gültekin EMRE

Koca Sapmalarda Biz Vardık (1968) şiir yolculuğunun ilk kitabı: Göçün öyküsüne içten ve farklı bakış açısı getiren, iç içe geçmiş destansı şiirlerden oluşuyor. Bir yıl sonra yayımlanan *Umut Dolayları*, daha politik şiirlerden oluşuyordu ve umuda odaklanmıştı. Ayrıca bir izleğin de ilk halkasını oluşturur bu kitap. *Aydınlık Kanayan Çiçek*'te (1974) şiir ve yabancılaşma üzerinde durulurken “şaire sorular” da yöneltilir. Yer yer yakınma ve ortama kendini kabul ettirme savaşımını da öne çıkarır buradaki şiirler. *İncindiğin Yerdin Gurbet*'te ise (1979) bir incinme söz konusudur artık. Gurbet, insanı incitir, çaresiz bırakır, yalnızlaştırır. *Saat Ankara*'da -takvim dizeleri- (1981), bir yılın, haiku tadında, dokunaklı, yer yer siyasal göndermeli, gurbette iyice bunalmış bir şairin şiir yüklü dünyasına tanıklıktır. *Sen Dolayları* (1983) sevgiye, sevdiğine ve karşısındakine odaklanmış bir dünyanın izini sürer Yüksel Pazarkaya. *Karanlıktan Yakınma* (1988), bir yakınmalar toplamı değil ama içinde yaşanan toplumdaki hoşnutsuzluğu daha belirgin açığa vuran şiirler toplamıdır. *Dost Dolayları*'nda (1990) Yunanistan'la kurulan şiirsel köprünün ürünlerini buluruz 1992'de her biri başka bir izleğin peşine takılan üç kitap bir arada yayımlanır: *Sen Dolayları*, *Sevgi Dolayları* ve *Umut Dolayları*. Sonra sıra *Mutluluk Şiirleri*'ne (1995) gelir. Bu kitap da bir izleği, mutluluğu şiirde ağırır. *Somut Şiir* (1996) ise onun pek çoğumuzun bilmediği başka bir yanını gösterir. Ülkemizde de yer yer ele alınan, denenilen, ama Avrupa'da bu işin öncülerıyla yarışan Yüksel Pazarkaya, *Somut Şiir*'deki yerini ve duruşunu gözler önüne seriyor burada. Onun son şiir kitabı ise *Yol Dolayları* (2006) başlığını taşıyor. “Umut”la başlayıp, “Sevgi”yle süren, “Sen”le devam eden, “Dost”la iyice gelişen bir dizinin son çalışması da “Yol” a dikkatleri çekiyor.

Yüksel Pazarkaya, yer yer ve bir borç öder gibi Behçet Necatigil duyarlılığıyla örüyor şiirlerini. “Necatigil Dolayları” ya da “Behçet Necatigil’in Sevgili Anısına” bölümler oluşturuyor hemen hemen her kitabında. Beslendiği kaynağı da önümüze sermiş oluyor böylece.

Son kitabındaki “Yaz Dolayları” bölümünü ve öteki şiirleri de unutmamak gerekiyor. Bir yandan bir konunun, kavramın etrafında toplarken şiirlerini, düşüncelerini, öte yandan başka alanlara da, “Rüzgâra Karşı” durur gibi, uzanıyor.

Yüksel Pazarkaya, şiirlerini hayatın içinden, yaşadığı ortamın iyi ve kötü yansımalarından, kırıldığı, incindiği yerlerden, sevgiyle oluşturuyor. Baştaki siyasal söyleme eğilimli tavrını giderek bırakıp, yerine şiirinde poetik derinleşmeye yönelir. Almanya'daki yaşamın güçlükleri, gurbette yaşamının duygusal ağırlığı, özlemler, sılanın uzaklığı, dünyanın hali, sevgiyle, dostlarla, yolla kurulan bire bir ve o çok özel dünya yer yer somut bir bakışla, yer yer de yumuşak, samimi dizelerle yansıtılır.

Ben Aranıyor (1989) adlı romanı, Almanya'daki yaşama çarpıcı bir ışık düşürür bir belgesel gibi. Kendini arayan bir aydının ileri-geri gidip-gelmeleriyle kurgulanmış bu roman göçün iç dünyasını da ele verir. Sonra Almanca'dan Türkçe'ye, Türkçe'den Almanca'ya pek çok çeviri de kırılması zor bir rekor olarak yazın dünyasında yerini çoktan alır. Hazırladığı şiir antolojisi, şiirlerin yanında yazılan öyküleri, çocukların dünyasından devşirilen kitaplar, oyunlar da üstünde önemle durulması gereken Yüksel Pazarkaya duraklarıdır.

2004'te yayımlandığı halde bir türlü göremediğim, sonunda edinebildiğim edebiyat yazılarından oluşan *Odyssee ohne Ankunft* kitabı da onun araştırmacı yönünü gösteriyor. Ayrıca

Ankara, 12 Şubat 2007

Beş altı yıldır, sağlığım iyi gitmediği için, evden pek çıkamıyorum. Bu yüzden de, adını duydum ama dergini* görmemişim. Şu anda Şubat 2007 sayısı elimde. Sağ olsun, bir arkadaşım, Akatalpa'da benimle ilgili yakışsız birkaç satırı görünce, görmem gerektiğini düşünmüş.

Kafası çok mu karışık bu bayın, yoksa bu deli saçması satırları kendinde olmadığı bir zamanda mı yazmış acaba?

Gerçekten de, Ramis Dara kardeş, Bay İhsan Üren ne demek istiyor o üç satırla, bana anlatır mısın lütfen?

Bu bayın öğretmen olduğunu öğrendim, o zaman, eleştiri (!) saydığı birkaç satırda argo kullanma da ne oluyor? Ben de onun için, “bu bay kafayı yemiş herhalde...yazdığı satırları anlatan varsa beri gelsin!” demeyi bilmez miyim? (Kullanmak zorunda kaldığım bu dil için okuyanlardan özür dilerim.)

Doğru dürüst söyleyecek lafı yok mu bu bayın? Ben şiirimi bu bay için yazmıyorum ki! Varsın okumasın, ilgilenmesin! Ben onun tek şiirini okuduğumu anımsamıyorum, o da benimkini okumasın. Onun gibilerinin okumasına şiirim gereksinimi yoktur. Ama madem ki okuyor, eleştiriye bulaşmaya çalışıyor, okuduğunu anlatsın ve bir şey yazacaksa hakaret etmesin. Adam gibi eleştiriyle uğraşsın. Geçen yıl bilmem ne kadar şiir yayımlandı diye çetele tutmasın. Bunun adı eleştiri mi oluyor? Ayıp bir şey bu yaptığı.

Şu da var, bu düzeysiz laflara yaraşır gördüğü birinin şiirini aktarma hakkını nasıl kendinde gördüğünü de açıklasın! (Benden izin almış mı? Bundan sonra eleştiri amacıyla bile olsa şiirimi izinsiz aktarırsa gereği yapılır.)

Derginin yayımlayıcıları görünen Ramis Dara ile Melih Elal'ın hiç mi canı sıkılmadı bu düzeysiz üç satıra (üç kasap satırına), bilmek isterdim. Üren baya katılıyorlar da onun için mi dergilerinde yayımladılar?

Bunca yıl sonra (sanırım 56 yıl geçti ilk şiirlerimin yayımlandışının üstünden) böyle sığ, böyle anlayışsız bir şey kimin için yazılsa hoş karşılamaz. Doğrusu ya Ramis Dara, senin gibi eleştiriye “ciddi”ye alan, iyi bir eleştirmen olan birinin dergisinde bu satırların yer alması benim için şaşırtıcı olmuştur.

Sözü uzatmak istemiyorum. Kendini astığı astık kestiği kestik sanan bu baya bu kısa yanıtımı Akatalpa okurlarının görmek haklarıdır, değil mi?

İyi günler, selam ve sevgiler.

Ali PÜSKÜLLÜOĞLU

* “Dergini” değil, “derginizi”: *Akatalpa* bir grup arkadaşın birlikte çıkardıkları, her türlü teknik sorununu grubun katkısıyla Melih Elal'ın çözümlediği; ancak yayın yönetmenliği konusunda son birkaç yıl içinde zafiyetler gösterdiği söylenebilecek bir dergi. İhsan Üren'in öteden beri hazırlayageldiği “Şiirimizde Ufuk Turu”ysa dergiden bağımsız bütünüyle yazarın özel çalışmasıdır. Sevgiler, saygılar. –Ramis Dara

denemeler toplamı *Mölln ve Solingen'den Sonra Almanya Üzerine* (1995) unutulmamalı. Bir de Demirtaş Ceyhun üzerine yazdığı monografi kitabı var: *Kara Bıyıklıların Aksakalı Demirtaş Ceyhun* (2004)

Çok yönlü bir yaşamın, kültür adamlığının tamamını kısa bir yazıda değerlendirmenin olanaksız olduğunu biliyorum. Onun şiir ve şair yönü ise yukarıda adını andığım kitaplarında okurunu bekliyor.

Yüksel Pazarkaya, *Yol Dolayları*, Cem Yayınevi, 2006, 80 sayfa.

BİLÂL CERİR'İN AVUNTUSU

Polisler alıp götürür kamuya açık öfkemi
hep aynı yerde biriken erigen gibi
inadına, sahip olmakla övünç duyardım açıkça
fazlasıyla açık bir dille Bilâl Cerîr, yani ben, tekil
sevaplarından sakınan bir mahrum olarak örtüşmüşken
nefsimle ihbarlı, nefsimle bağlı
kendi üzerime alınırken tümel bir çaresizlik içinde sefil
korkusuz, rasyonel bir aşk çağrısı almışım
şerh edildiğim bana sunulmuş boşlukta sallanıyorum
kördüğümü çözen bencil bir fiskeymiş.

Ben, yani Bilâl Cerîr olarak bu melanette
iradem altına alıp kendi beceriksiz
çıgıllıklarımı kendi içimde zapt ettim
belli bir uğraş verdim bu uğurda
kimse iltifat etmedi yaptığım işe ama tufandan
bir ben, yani Bilâl Cerîr kurtulmuşum
meğer içgüdülerim plastik ve ne yazık ki eşantiyon
kapıdaki adamlar gitsin diye.

Araf'ta asılı kalmıştım, kalakalmışım uzun süre işte
nefsimle ufuk arasında mustarip bir sirk cambazı gibi
zorlayıcılıkla zorundalık birbirine karşı durmuş
zevksizlikle işleyen süreç bir ölçüm aygıtının ters
görüntüsünden
sürçen ayak grameri bozuyormuş umurumda değil
sürekliliği bir çatışmadır siyasi ve ekonomik gramer
zaten gramere karşı cinsel coğrafik ve sūfi bir gramer
dişil mutlulukla kaplıydı herkeste olduğu gibi basit
bağımsızlık sistemim bireysel avuntum imgelemim
yani işte bir ben, Bilâl Cerîr olarak kurtulmuşum
her taraf tufan paslı bütün eskizler.

Sırtımda hurç, yol yorgunluğumla bekleyenin olmadığı
bekleyen kör bir karanlığı bekler hep, kendi evinde zaten
kitaplarının içinde, kuyusunun dibinde sakin
çölün ucunda yorgun zaman beni bulmamıştır
sanki ilintisiz bir ırmak nasıl iniltisiz akıp giderse
terse doğru, işte böyle bendeki
yani Bilâl Cerîr'deki vasfıyla.

Hayatî bir gereklilik olarak sığındığım sinemada
ekmeği kanımla gözyaşına banarak yedim
kızıl biberli zeytinyağı
bundan böyle Tekvin'deki ayeti neshediyorum kendimle
yani Bilâl Cerîr olarak Bilâl Cerîr'de.

ZAMAN KULESİ

ve rüzgârı anladım
beynimde kum saatine
zamanı anlatıyor

saati soruyorum nehre
elbet zamansızlık trene biniyor yanımda

saatin tik taklarını hayal eden hayat
sen de bir yelkovansın kendine
orda anladım sanki oradaki rüzgârda
neler aradığımı sinemadan çıkışta

belki atılmayan adımlar
o rastlamadığım şeyler
sırasını bekliyor zamansız yerde
çıkırcık gibi bir ses duyduğum yerde

bir sapağı geçerken
olmayan bir nehirden dönünce
bırakıldığın yeri adını okuduğun sokak
ilçe otobüslerinin ısıtılma sesleri
içindeydin
göynük peyniri torbada
balkonda sıralanan günlerden biri düşmüştü yere
penceresinde leylak bekleyen
bir yüz geçti önünden
kule birden başladı
yokuşta bir yaşlı şehri soruyordu

zamansızlık dedim artık trenden iniyor
gönlüm zamanları seçiyor belki

Bahri ÇOKKARDEŞ**KORKULUK**

Bisera'ya...

Düştüğünde gölgesi
Bir defa gerçeğe
Ömür boyu yalanların

Cennet için cehennemler gerek

Ey yorgun defne
Uğruna savrulduğum
Büyük yalnızlık
Uğursuz fırtına

Zamanın öfkeli yüzüyle
Bilenen balta

Kesilmiş
Gökyüzü şarkısı
Alacakaranlıkta

Telaşlı çakallar
Sessiz semender

Gece düşünüzden kalkıp
Neden aklıma geldiniz

OKTAY RİFAT'TAKİ ÇİÇEKLER; LALELER VE PAPTİYALAR...

(Toplumsal bir pastoral lirik)

Hasan EFE

“ÇİÇEKLER

*Kırmızı sarı çiçekler açıyor pamuk tarlalarının
otluk sınırlarında. Biz de varız çapada ırgatlar,
kırmızı mavili terli avratlar, şalvarları güllü.”*

(Bir Cigara İçimi, Oktay Rifat, Ada Yayınları, s. 44, 2. bas. Aralık 1980,
İstanbul)

Gözlem gücünün etkili olduğu 1970’li yıllarda yazdığı şiirlerden biridir Çiçekler Oktay Rifat’ın. Onu, yaşamsallıktan uzak düşünemeyiz şiirlerindeki gelgitten dolayı.

Rifat, toplumsallıktan uzaklaşmaz varolanı yansıtırken bu dönem şiirlerinde.

Çiçekler, Oktay Rifat’ın üç dizelik bir şiiri olmasına karşın çağrışımları geniş bir lirik’tir. Ayrıca *bulunduğu zamandan sonrasını saptayabilen bir pastoral şiirdir.*

Sonuçta *Çiçekler, Oktay Rifat’ın toplumsal bir pastoral lirik’idir, denebilir.*

Şair, başlıkla (Çiçekler) bizi bir doğaya çekerek pastoral duygular yaşatır. Yani okur imgesi ussallaşır. Daha sonra bu *ussal imge, duygusal imgeyle* içleşerek sanatsal bir bağlama oturur.

Başlıkla (Çiçekler) şiirdeki çağrışımın genelleştğini görüyoruz. Bu genellemeler alt dizelerde ayrışıp imgesel yatağını bulur daha sonra.

Kırmızı ve sarı sıfatları bu genelleme alanını daraltıyor. *Pamuk* sözcüğü ile ikinci bir dar alana giriyoruz. İmgelemimiz bu daralan alanlar üzerinde yürürken alt dizedeki *ırgat* sözcüğü genellemeyle *ussal imge*, nesnel dünyanın öznesiyle karşılaşınca *sanatsal bağlamda* bir imgeye dönüşüyor.

Son dizedeki *gül*, ilk dizede genelleşen çiçekler’in somutlaşan imgesi olarak beliriyor okurda.

Şiirin coğrafyası bizi Ege ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin ünlü pamuk ovalarına götürüyor. Buraları ülkenin (Türkiye) pamukta önde gelen tarım alanlarıdır. Güneydoğu’da Adana ve Ege’de Söke ovaları ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Bugünse ne yazık ki pamukta önceki yıllardaki üretim artışını göremiyoruz. Yöneticilerin dışa bağımlı ve yanlış tarım politikaları ülke endüstrisini olumsuz yönde etkilemekte, tarımın yanı sıra tekstil sanayi de bundan nasibini almaktadır.

Oktay Rifat’ın geçmişten görebildiği gelecek bu olsa gerek.

Yani *pamuk tarlalarındaki terli avratlar* artık yok!

Bu ırgatların tarlalardan silinmesi, köyden kente doğru bir göçü doğurmakta, kentlerdeki fabrikaların (tekstil sanayi) da ham madde bulamaması sonucu kapanması toplumsal bir çöküşü hızlandırmaktadır

İşte bu, Çiçekler’i pastorallikten toplumsallığa oturtur okur zihninde.

Renklerin ve Çiçeklerin Şiire Kattığı İşlev

Şiirdeki renkler: kırmızı, sarı ve mavi.

“Kırmızı hayatın, gücün ve canlılığın sembolüdür. Sarı akli ve akıllığı temsil eder... ayrılmanın rengidir. Mavi ilhamı kendini adamayı, huzuru ve sakinliği temsil eder.” (Yansı Bilim ve Renk Terapisi Çalışma Kitabı, Pauline Wills, Alkım Yayınevi, İstanbul)

Kırmızı ve sarı renkli çiçeklerin ilk çağrışımı *gelincik* ve *papatyadır*. Çünkü pamuk tarlalarında görebileceğimiz en yaygın çiçeklerdir bunlar. Papatyalar sarı tüpsü çiçekler ile sarı ya da beyaz dilsi çiçeklerden oluşan parçalı yapraklı bitkilerdir. En geniş alana yayılan bir tarla çiçeği oluşunun getirdiği çağrışım bizi ona götürür. Gelinciklerse kırmızıdır.

Bu iki çiçeğin bir başka özelliği de sağaltım alanında kullanılmalarıdır.

Renklerle çiçekleri anlamlandırırken ister istemez *duygusal imgemiz* önce rengin sonra da çiçeğin çağrışımına götürür bizi. Daha sonra imgelemdeki yayılım sanat bağlamındaki imgede kendini yeniden var eder.

Şair, kırmızının verdiği güç ve canlılıkla sarıdaki aklın birleşimiyle pamuk tarlalarındaki *avratları* dinamik kılar. Tarla işi kolay değildir. Bir enerji gerektirir. İkinci dizedeki “... *Biz de varız çapada ırgatlar.*” iç dizesiyle genç kızların da ülke ekonomisinde var olduklarını onlar olmadan kalkınmanın sağlanamayacağını çağrıştırıyor şair, özne ağzından konuşarak.

Gelincik ve papatyalar bir yıllık otsu bitkilerdir. Bunların *şiirdeki çağrışımıysa genç ve canlı kız ırgatlarıdır*. Bunlar, yani ırgatlar, gelinlik çağdaki genç kızlar olarak da düşünülebilir.

Okumamızı birinci dizeyle ikinci dizinin ilk iki sözcüğüyle bütünleştirirsek ;

“*Kırmızı sarı çiçekler açıyor pamuk tarlalarının
otluk sınırlarında.*”

Şiirdeki algılamamız, genç kızların daha üretim alanına girmediği şeklinde de olabilir. Çünkü onlar (genç kızlar) *otluk sınırlarında*; yani daha üretimin dışındadırlar, ama her an çalışmaya hazırdırlar.

Şiirdeki üçüncü renk olan *mavi* şiirin dışına çıkarak *yüzeysel yapıdaki* çağrışımla huzuru ve sakinliği verir bize. Aynı zamanda bu renk pamuk tarlalarında çalışan genç kızların kendilerini iyi bir gelecek için çalışmaya adanmalarını ortaya koyar.

Bitkiler olarak algıladığımız; çiçek, pamuk, ot ve gül sözcükleri yaşamdaki canlılığın farklı alanlarını kapsar.

Bunları üç grupta ele alabiliriz.

- Çiçek ve gül,
- Pamuk,
- Ot.

Çiçek ve gül => üretim (ırgatlar, genç kızlar, avratlar)

Pamuk => endüstri-ekonomi (ham madde)

Ot => bağımsızlık, denetimsizlik, başıboşluk...

Şiiri, duygusal imgeler içinde algılamak zihnimiz *otluk sınırlar* sözcükleriyle çağrışımları farklılaştırıyor. Bir tarlada ya da üretim alanında elde edilen ürünler arasında istenmeyen şeylerin girmesi hoş karşılanmaz. Pamuk tarlalarındaki *otlar* ürünün (pamuk) değerini düşüreceği için onların, otların, üretim alanı dışında kalması sağlanır. Otlar da denetimsizlik içinde başıboş büyür gider... sınır ötelinde pamuk tarlalarından ayrı.

Şair son dizede bir emeğin üstünlüğünü öne çıkarırken ince bir ironiyle kırsal kesimdeki insanların (avratların) giysi zevklerini de ortaya koyar.

Şalvarları güllü sözcükleriyle yapılan gözlemede de ülkenin (yörenin) folklorik (halk bilimi) özelliklerini öne çıkarır şair.

Yüzeysel yapıda ele alınan *gül* sözcüğü derin yapıda *şiirin asıl öznesini* ele verir.

Şair, *nereden bakarsanız bakın emek ve alın teriyle geçinen bu gencecik ırgatlar birer çiçek gibi pamuk tarlalarında ülke ekonomisine katkı sağlamanın yanı sıra gelecek kuşaklara da bir umut vermektedir*, düşüncesini ortaya koyar *çiçeklerle*.

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA	Yazışma Adresi	: Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL	Katki Payı	: 15 YTL
Yönetim Yeri	: Melih ELAL Barış Mh. Adalet Sk. Adaletkent	Posta Çeki	: Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL, Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.	Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 - BURSA
Dağıtım	: Pentimento Art Shop (0212 2933959)	Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
		Yayın Türü	: Yaygın süreli yayın.
			: ISSN 1305 - 7685

Şiir ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com) Ocak 2000’de Bursa’da kurulmuştur. Ticari amaç gütmeyeceği için yazarlarına telif ödemez.